

УДК 316.485.26:004.77

Оксана Сенченко,
аспірант кафедри видавничої справи
та редагування НТУУ "КПІ"

Інформаційно-мережеві війни — стратегічні війни другого покоління

Розвиток нових інформаційних технологій і дослідження практики проведення інформаційних війн з метою руйнування основ державності призвели до появи феномену інформаційно-мережевих війн (ІМВ). Це новий комплексний тип війни, в якій використовують організаційну зброю і соціальні мережі як головні інструменти встановлення контролю і впливу.

Ключові слова: інформаційно-мережеві війни, соціальні мережі, організаційна зброя, керований хаос, "м'яка сила", інформаційна війна.

Стратегічний орієнтир

Ще донедавна американське керівництво прогнозувало вплив на потенціал держав-опонентів у просторі, що охоплював три основні виміри — політичний, економічний і військовий. У кінці ХХ і на початку ХХІ ст. до них додалася нова сфера — інформаційна. І хоча її ще остаточно не сформовано, вже очевидно, що в перспективі постане потреба ґрунтовного перегляду основних понять у традиційних галузях. У сучасному суспільстві ключем до успіху, на думку влади США, буде уміле управління інформаційними можливостями і ресурсами, тобто стратегічне планування.

Результати досліджень, які провели фахівці корпорації "РЕНД" (RAND — Research and No Development — дослідження без розробок) [1] наприкінці 1990-х років [2], свідчать, що інформаційна війна є не лише видом забезпечення операцій збройних сил через порушення процесів контролю й управління військами, радіоелектронне пригнічення, морально-психологічний вплив тощо. Таке протистояння може виходити далеко за межі наведених засобів.

У 1999 році аналітики корпорації "РЕНД" Дж. Арвілла і Д. Ронфелд у доповіді "Народження неополітики: формування американської інформаційної стратегії" зробили висновки про те, що "традиційна стратегія зазнає істотних і глибоких змін" [3]. Американські аналітики в інформаційній стратегії дотримуються переважно двох поглядів.

Прибічники першого, технологічного, як пріоритетну розглядають проблему інформаційної безпеки і захисту інформації в комп'ютерних системах. Автори цієї групи досліджень передусім шукають способи захисту комп'ютерних мереж і систем від хакерських атак держав-опонентів і терористичних організацій [4].

Другий напрям представлено роботами, пов'язаними з політичним та ідеологічним контекстом процесів, що відбуваються. У цих дослідженнях інформаційну стратегію розглядають як спосіб вираження "м'якої сили" ("розумної сили") установок на поширення впливу в глобальних масштабах, зокрема в країнах-опонентах [5]. Прибічники такого підходу вважають, що інформаційна потужність дає змогу Сполученим Штатам "м'яко" керувати ситуацією у

світовій політиці, до певної міри відмовляючись від "жорстких" методів реалізації концепції глобального панування, яка спирається здебільшого на застосування традиційних засобів (передусім, військової сили).

Мета обох напрямів загальна — виробити єдиний погляд на те, чим має стати американська інформаційна стратегія в ХХІ ст. і як її інтегрувати в загальний політичний курс. При цьому головне завдання полягає у впливі не на системи озброєнь, а на людину, що ухвалює рішення напередодні та під час конфлікту. Від такого впливу, на думку фахівців, і залежить ефективність акцій, що здійснюються в глобальних вимірах.

Отже, потенціал інформаційної зброї отримує глобальне визнання і чіткішу класифікацію. Останнім часом в авторитетних наукових публікаціях щодо інформаційної зброї вживають термін "зброя масових руйнувань" (weapon of mass disruption) на противагу традиційному "зброю масового знищення" (weapon of mass destruction) [6]. Відповідно, інформаційна зброя отримує ранг найвищого пріоритету.

У дослідженнях корпорації "РЕНД" уперше вжито термін "стратегічна інформаційна війна" (strategic information warfare) [7], яка, за визначенням авторів, є "використанням державами глобального інформаційного простору й інфраструктури для проведення стратегічних інформаційних операцій та зменшення впливу на власний інформаційний ресурс".

Зауважимо, що подібна термінологія суттєво відрізняється від офіційного трактування інформаційної війни (у порівняно вузькому сенсі), закріпленого в доктринальних документах Міністерства оборони і введеного в обіг на початку 1990-х років.

На думку експертів корпорації "РЕНД", пертурбації в суспільно-політичному житті певних держав, викликані швидкими темпами інформатизації та комп'ютеризації суспільства, призводять до трансформації геополітичних поглядів військово-політичного керівництва, виникнення нових стратегічних інтересів (зокрема і в інформаційному просторі), а отже, і до зміни політики цих країн.

Автори наголошують, що глобальні суперечності потребують нових засобів і методів дії, а саме впливу на

стратегічний інформаційний ресурс. Фахівці виокремили визначальні особливості інформаційної війни: порівняно низьку вартість створення засобів інформаційного протиборства; можливість безперешкодно "порушувати" традиційні державні кордони під час підготовки та проведення інформаційних операцій; можливість маніпулювати інформацією; зміна пріоритетів у діяльності стратегічної розвідки, які зміщуються у сферу завоювання й утримання інформаційної переваги; складність виявлення початку інформаційної операції; складність створення коаліції проти агресора, що розв'язав інформаційну війну; наявність потенційної загрози території США. Розглянемо докладніше нові розробки корпорації "РЕНД".

1. Стратегічні інформаційні війни

Головним поняттям, що сьогодні вводить у обіг, є класифікація стратегічної інформаційної війни (СІВ) першого і другого поколінь.

Війну першого покоління експерти розглядали серед традиційних засобів протиборства. Фахівці зазначають, що вона більше орієнтована на дезорганізацію діяльності систем управління супротивника і проводиться для забезпечення ефективної дії традиційних сил і засобів. Зокрема, СІВ першого покоління визначають як "один із кількох компонентів майбутнього стратегічного протиборства, який використовують спільно з іншими інструментами досягнення мети". Інакше кажучи, поняття "стратегічна інформаційна війна першого покоління" акумулювало основні методи інформаційної війни, які вже реалізуються на політико-військовому рівні й використовуватимуться в майбутньому.

Головні завдання інформаційної війни першого покоління:

- вогневе пригнічення елементів інформаційної інфраструктури державного і військового управління супротивника;

- ведення радіоелектронної боротьби; отримання розвідувальної інформації через перехоплення і розшифрування інформаційних потоків, що передаються каналами зв'язку;

- здійснення несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів супротивника з подальшим їх спотворенням або використанням;

- формування і масове поширення інформаційними каналами супротивника або глобальними інформаційно-комунікаційними мережами дезінформації для впливу на оцінки, наміри осіб, що ухвалюють стратегічні рішення;

- отримання потрібної інформації через перехоплення відкритих джерел інформації.

За умови трансформації поглядів на проблему ведення інформаційної війни змінюються і завдання, які слід вирішувати для досягнення поставленої мети. Відповідно, розроблено нову стратегію ведення інформаційних війн, які визначено як СІВ другого покоління.

Інформаційна війна другого покоління — це "принципово новий тип стратегічного протиборства, зумовлений інформаційною революцією, що вводить у царину стратегічного протиборства інформаційний простір й інші сфери (передусім політику, економіку і фінансовий сектор) і триває довгий час" [7]. Розвиток і вдосконалення підходів до ведення стратегічної інформаційної війни другого покоління в перспективі може призвести до повної відмови від традиційного застосування військової сили, оскільки скоординовані інформаційні операції не потребуватимуть цього заходу. Спеціалісти також наголошують: якщо наслідки війни першого покоління ще можна прогнозувати з використанням наявних методик, то результати від ведення

СІВ другого покоління надто складно передбачити, і ці методики можуть бути застосовані до аналізу наслідків вельми умовно.

Завдання інформаційної війни другого покоління:

- створення атмосфери бездуховності й аморальності, негативного ставлення до культурної спадщини;

- маніпулювання суспільною свідомістю соціальних груп населення для формування політичної напруженості та хаосу;

- дестабілізація стосунків між політичними рухами для провокації конфліктів, загострення політичної боротьби;

- зниження рівня інформаційного забезпечення органів державного і військового управління, негативний вплив на процес ухвалення стратегічних рішень;

- дезінформація населення про роботу державних органів, їхня дискредитація та підірив авторитету;

- провокація соціальних, політичних, національних і релігійних зіткнень;

- ініціація страйків, масових безладів та інших акцій соціально-економічного протесту;

- підірив міжнародного авторитету держави-опонента, дискредитація її співпраці з іншими країнами;

- нанесення збитків життєво важливим інтересам держави-опонента в різноманітних сферах.

Для ведення СІВ другого покоління потрібні нові засоби, а саме технології організаційної зброї (ОЗ).

2. Організаційна зброя

Основу ОЗ становлять спеціальні технології рефлексії організаційного управління. Це впорядковані сукупності методів (моделей, програм, стратегій, процедур, форм) реалізації управлінських рішень, що постійно вдосконалюються, впровадження інновацій, підтримка інформаційних, ідеологічних та інших необхідних структурних зв'язків, добір і підготовка персоналу, планування, звітність і контроль тощо.

Оскільки основу будь-якої організаційної системи становлять люди, мотивація діяльності яких базується на фізіологічних, соціальних та інформаційних потребах, то продуктивне, правильно розраховане застосування ОЗ в певному організаційному середовищі (передусім, владному) чинить прямий вплив не лише на рівень безпеки організаційної системи держави, а й, власне, на можливість її існування. Тривалий масовий інформаційний і морально-психологічний вплив деструктивного характеру, проходячи крізь свідомість кожного громадянина, створює реальну загрозу існуванню нації загалом внаслідок трансформації основних світоглядних, культурних та ідеологічних установок, тобто зміни внутрішнього організаційного середовища, що визначає систему життєдіяльності держави.

Дія організаційної зброї спрямована на представників соціальних груп та інститутів, які прямо або опосередковано беруть участь у довгостроковому і короткостроковому регулюванні поведінки населення. Управлінська еліта, творча інтелігенція, працівники освіти, вихователі, відомі культурні та моральні авторитети держави — саме вони є об'єктами впливу ОЗ.

Суттєвий вплив на поведінку здійснюють не лише "розкриті" в медійному просторі особи, а й "тіньові авторитети" (зокрема, представники організованої злочинності), вони також потрапляють у сферу планування акцій з використанням організаційної зброї. Окремий напрям — створення нових суб'єктів застосування ОЗ у формі субкультури, "нетрадиційних" конфесій, альтернативних виховних і освітніх структур.

Отже, ОЗ є способом активації патологічної системи усередині функціональної системи держави-мішені, за якого

патологічна система для власного розвитку поглинає ресурси носія. Характерною особливістю патологічної системи (застосування організаційної зброї) є те, що вона впливає на функціональну систему суспільства насамперед ззовні, з ієрархічно вищого владного рівня системної організації. Крім того, застосування ОЗ "не завжди помітно" для традиційних форм наукового спостереження і "незрозуміло" в межах традиційної логіки буденного пізнання. Деструкцію як вплив організаційної зброї спрямовано на досягнення результатів, що перебувають у "системі цінностей" ініціатора конфлікту. Однією з основних умов застосування ОЗ є заміна системи базових цінностей держави-мішені цінностями держави-агресора як перспективнішими.

3. Еволюція організаційної зброї

Сучасна теоретична основа ОЗ почала формуватися в ХХ столітті, її базою слугували роботи А. Богданова з тектології — науки про організацію и самоорганізацію, що має на меті систематизувати організаційний досвід [7]. Ідея застосування ОЗ виникла на ґрунті англосаксонської політичної міфології — ідеї "другого", менш кривавого шляху трансформації суспільства, як реакція на революційні потрясіння початку ХХ століття і появу ядерної зброї, що становила реальну загрозу тотального знищення.

Зародження відбулося 1967 року, коли Ф. Емері, тодішній директор Тавістокського інституту людських відносин [1], розвиваючи ідею різноманіття форм організаційної зброї, зазначав, що "синергетику" "підліткового рою" на рок-концертах можна буде ефективно використовувати для руйнування національних держав до кінця 1990-х років. У архівах журналу Human Relations, який видає Тавістокський інститут, є доповідь Ф. Емері "Найближчі тридцять років: концепти, методи і передбачення", в якій потенціал "сердитої молоді" розглядається як зброя психічної поразки — "істерія бунтарства".

Перше випробування ОЗ відбулося у Франції, де 1958 року було встановлено режим особистої влади генерала Шарля де Голля [8]. Отримавши надзвичайні повноваження як прем'єр-міністр, а згодом президент, він провів реформи державного устрою, що стали основою П'ятої республіки. Генерал-президент досяг чималих успіхів і у сфері економіки. За його правління відбулося бурхливе зростання французької промисловості, значно зміцнився франк — національна валюта. Але найгучнішу популярність отримали зовнішньополітичні кроки де Голля, який мріяв про панівну роль Франції в новій Європі. У лютому 1966 року президент оголосив про вихід країни з військової організації НАТО.

Світова олігархія поставилася до реформ вкрай негативно і розпочала проти Шарля де Голля організаційну війну з виступів студентів. Їхні вимоги мали хаотичний характер: від реформи вищої освіти до соціальної революції. 1 травня 1968 року понад 100 тисяч осіб вийшли на вулиці Парижа під своєрідними гаслами: "Забороняється забороняти!", "Будьте реалістами — вимагайте неможливого!" (Че Гевара), "Секс — це прекрасно!" (Мао Цзедун), "Усе — і негайно!", "Забудь усе, чому тебе учили, — почни мріяти!"

Агенти західних спецслужб взяли за роботу. Безліч людей далеко не студентського віку снували між груп юних бунтівників, даючи поради щодо зведення барикад і тактики боротьби з поліцією. Хвилювання молоді набувало все агресивнішого характеру. В Латинському кварталі було споруджено десятки барикад, вибухали пляшки із запальною сумішшю, гриміли постріли. Бунтівники захопили не лише приміщення Сорбонни, а й театр "Одеон", що став штабом так званого Комітету революційних дій. Рясно лилася кров, до лікарень доправляли сотні поранених.

Провідна роль у травневому заколоті 1968 року належала студентам і школярам. Робітники лише частково підтримали їхній бунтарський порив. Після паризьких подій студентство стало одним із головних акторів "демонтажу режимів". У більшості сучасних революцій основним суб'єктом застосування організаційної зброї є представники творчої інтелігенції, що формують нові ідеологеми і протокультури під виглядом "культурної революції".

Процеси культурної революції, а точніше культурної інверсії, відбуваються у всесвітньому масштабі й беруть початок від Франкфуртської школи [9], яку заснували у Франкфуртському університеті 1923 року Д. Лукач і кілька членів німецької компартії. Згодом організація дістала гучну назву — Інститут соціальних досліджень. З його роботою пов'язано формування критичної теорії. Використовуючи її положення, нові марксистичні стверджували: все, що на користь культурної революції, є моральним, а що проти неї — аморальним і підлягає знищенню. Досягненням представників Франкфуртської школи була теза, що суть культурної революції полягає не у філософському диспуті, а в психологічному впливі на населення, зокрема молодь. Їй слід постійно нагадувати й привчати до думки, що батьки — расисти, шовіністи, а отже, потрібна інша мораль.

Представників Франкфуртської школи молодіжний нонконформізм надихнув не лише на створення концепцій "контркультури" і "культурної революції", а й інших теорій, що знайшли практичне застосування в середині та наприкінці 1960-х у розпал руху "нових лівих" і хіпі. З праць Інституту соціальних досліджень згодом черпали не лише гасла "нових лівих", а й стрижневі постулати філософії й ідеології майже усіх сучасних терористичних і екстремістських організацій.

Саме в той час відбулося виокремлення двох магістральних напрямів подальшого розвитку організаційної зброї.

Перший пов'язаний з дослідженнями американського аналітика Дж. Шарпа, який 1968 року захистив в Оксфорді дисертацію на тему "Ненасильницькі дії: вивчення контролю над політичною владою", постулати якої слугували ідейною основою наступних "кольорових революцій" ХХІ століття [10].

Другий напрям, бунтарсько-терористичний, ідейно і методично оформив бразильський революціонер Х. К. Марігелла, який 1969 року опублікував книгу "Бразильська герілья (Короткий підручник міського партизана)" [11], що стала настільним посібником для членів RAF (Rote Armeefraktion — Фракція Червоної Армії, Німеччина), BR (Brigade Rosse — Червоні бригади, Італія) і більшості терористичних організацій-наступників.

Студентство як соціальна група має властивості мобілізації великого творчого потенціалу і у створенні нових організаційних форм, і в застосуванні інтелектуальних та художніх засобів. Це зумовлює невизначеність влади: з одного боку, відмова від використання сили під час вуличних зіткнень прискорює самоорганізацію бунтівної опозиції, а з другого — протидія поліції провокує швидку радикалізацію конфлікту.

Зауважимо, що багато методик організаційної зброї було застосовано і в СРСР наприкінці 1960-х років. Розпад Союзу ознаменував початок нової стадії розвитку патологічної системи — перебудову функціональної системи держави. Внаслідок перемоги ініціатори застосування організаційної зброї отримали певні дивіденди:

- усунення стратегічного військового й ідеологічного супротивника;
- практично безкоштовне постачання усіх видів ресурсів;
- величезний незахищений пострадянський ринок;

- згода з усіх зовнішньополітичних питань;
 - усунення конкурентів на багатьох товарних ринках;
 - стійкий потік розумних, освічених і невибагливих мігрантів;
 - одностороннє роззброєння пострадянських країн і встановлення контролю за стратегічними силами, що залишилися, військово-промисловим комплексом і оборонними дослідженнями;
 - виплата фінансової данини у формі розміщення золотовалютних резервів держави в зарубіжних банках під мінімальний відсоток і введення доларового обігу як паралельного нарівні з рублем;
 - демографічну катастрофу в державі-мішені (уперше в українській історії смертність населення стала стійко випереджати народжуваність).
- Усе це результати застосування організаційної зброї, в основу якої покладено технології "керованого хаосу" і стратегії непрямой дії та "м'якої сили".

4. Технологія "керованого хаосу"

Цю концепцію американці запозичили з галузі природних наук й інтегрували до соціальної сфери ще в 1970-ті роки, коли на Заході вийшла книга І. Пригожина й І. Стенгерс "Порядок з хаосу. Новий діалог людини з природою" [12].

У виданні, зміст якого торкався переважно царин фізики і хімії, автори розглядали хаос як наслідок динамічної нестійкості складних систем. Основна ідея роботи полягала в тому, що хаос має не лише руйнівну силу і може стати джерелом порядку. У 1980-ті роки в Америці активно розвивалися технології дестабілізації економічного і соціального життя країн, які цікавили США. Режисери "керованого хаосу" прагнули тримати безлад під контролем, створюючи у власних інтересах новий світовий лад.

Хаос — прадавня гуманітарна категорія міфології та філософії, яку в XIX ст. доповнило природничо-наукове розуміння статистичного (теплого) хаосу, а в XX ст. — ще й динамічного хаосу в детермінованих системах і когнітивного хаосу в теорії складності. Будь-який еволюційний процес виражений чергою змін протилежних станів — порядку і хаосу, які сполучені фазами переходу до хаосу (загибелі структури) і виходу з хаосу (самоорганізації).

Парадигму "динамічного хаосу" згодом використовували під час аналізу суспільства, що трансформується. Інтерпретація хаосу як системної структуризації нелінійних змін і бифуркацій дає змогу виявляти парадокси соціального розвитку. Цей підхід вимагає не лише формалізованого уявлення, а й адекватного методологічного забезпечення [3]. У контексті цієї статті наголосимо, що таку модель можна використовувати як для соціального будівництва, так і для соціального руйнування і геополітичних маніпуляцій.

Технологію "керованого хаосу" розроблено в американському штаті Нью-Мексико в Інституті Санга-Фе, розташованому в однойменному містечку поблизу ядерного центру США. Інститут засновано 1984 року під егідою Пентагону і Державного департаменту США, його фахівці мали адаптувати теорію "керованого хаосу" для прикладних геополітичних цілей. Під патронатом Держдепу США створено "групи кризового моніторингу і управління" політичними процесами, без яких, вважають експерти, не обійшлися військово-політичні конфлікти в Карабаху, Таджикистані, Боснії і Герцеговині, Косові й інших "гарячих точках".

Теорія "керованого хаосу" — це сучасний феномен, геополітична доктрина, витoki якої сягають прадавніх наук: філософії, математики, фізики. Поняття "хаос" виникло від

назви в старогрецькій міфології первинного стану світу, "безодні", з якої постали перші божества. Завдяки спробам науково осмислити поняття "порядок" і "хаос" сформовано теорії спрямованого безладу, великі класифікації й типології хаосу.

У сучасних наукових дослідженнях теорію хаосу обґрунтовано в тому контексті, що складні системи надзвичайно залежні від первинних умов, і невеликі зміни в довкіллі можуть зумовити непередбачувані наслідки.

Автором теорії "управління хаосом" є С. Манн — головна фігура в розвитку цієї геополітичної доктрини, зокрема і в межах національних інтересів США. Знання й досвід, набуті під час навчання в Національному військовому коледжі, С. Манн у 1992 році втілює в публікації "Теорія хаосу і стратегічна думка", що мала значний резонанс серед військово-політичного співтовариства. Статтю було надруковано в головному професійному журналі армії США [13].

С. Манн виклав такі тези: "Ми можемо багато чому навчитися, якщо розглядати хаос і перегрупування як можливості, а не прагнути до стабільності як ілюзорної мети"; "Міжнародне середовище є чудовим прикладом хаотичної системи..."; "Критичність... що самоорганізується, відповідає їй як засіб аналізу..."; "Світ приречений бути хаотичним, тому що різноманітні актори людської політики в динамічній системі... мають різні цілі і цінності"; "Кожен актор в політично-критичних системах виробляє енергію конфлікту... яка провокує зміну статус-кво, беручи участь, таким чином, у створенні критичного стану... і будь-який курс приводить стан справ до неминучої катаклізмної перебудови".

Основний акцент цих тез — перевести систему в стан "політичної критичності". А далі вона, за певних умов, неминуче увертне себе в катаклізми хаосу і "перебудови".

Публікація С. Манна містить не лише науково-ідеологічні настанови, а й ідеї щодо підтримання національної безпеки США. Автор зазначає: "З американськими перевагами в комунікаціях і зростаючими можливостями глобального переміщення, вірус (йдеться про "ідеологічне зараження") самовідтворюватиметься і поширюватиметься хаотичним шляхом. Тому наша національна безпека матиме найкращі гарантії". І далі: "Це єдиний шлях для побудови довготривалого світового ладу. Якщо ми не зможемо досягти такої ідеологічної зміни у всьому світі, у нас залишаться спорадичні періоди спокою між катастрофічними трансформаціями".

Думка С. Манна про "світовий лад" — данина "політичності", оскільки в доповіді йдеться винятково про хаос, в якому, судячи зі слів про "найкращі гарантії національної безпеки США", тільки Америка матиме можливість зберегтися як "острів порядку" в океані "керованої критичності" або глобального хаосу.

Обговорені в цій статті виклики вимагають стратегічної відповіді. Світу потрібний виразний стратегічний проект, у рамках якого буде повністю скасовано "експлуатацію критичності". І незалежно від того, хто саме і чому захоче здійснювати подібну "експлуатацію". Світу потрібна або добудова наявної проектності, що здійснюється без опори на "критичність", або перехід від наявної проектності до нової. Але, знову ж таки, не через "критичність хаосу". Є й інші форми переходу від однієї проектності до іншої. І нарешті, світу потрібна стратегічна дискусія, в межах якої буде відверто і з достатньою глибиною обговорено нинішній стан справ. Індія, Китай, Росія й інші країни ШОС могли б внести великий вклад як у формування порядку денного подібної дискусії, так і в її організацію.

Список використаної літератури

1. Сенченко М. Мозкові центри світу / М. Сенченко, О. Сенченко, В. Гастиншиков. — Київ : Персонал, 2015. — 278 с.
2. Arquilla J. In Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age / J. Arquilla, D. Ronfeldt. — Santa Monica : RAND, 1997.
3. Arquilla J. The Emergence of Neopolitik: Toward an American Information Strategy / J. Arquilla, D. Ronfeldt : Report MR-1033-OSD. — Santa Monica : RAND, 1999.
4. Adams J. The Next World War: Computers are the Weapons and the Front Line is Everywhere. — N. Y. : Simon & Schuster, 1998; Bremmer I. Democracy in cyberspace: what information technology can and cannot do // Foreign Affairs. — Nov./Dec. 2010. — V. 89. — № 6. — P. 86—92; Haeni R. Information Warfare: An Introduction. — Washington D. C. : The George Washington University Cyberspace Policy Institute, 1997; Perlmutter D. Visions of War: Picturing War from the Stone Age to the Cyber Age. — N. Y. : St. Martin's Griffin, 1999; Post D. In Search of Jefferson's Moose: Notes on the State of Cyberspace. — Oxford : Oxford University Press, 2009.
5. Castells M. Communication Power. — Oxford : Oxford University Press, 2009; The Battle for Hearts and Minds: Using Soft Power to Undermine Terrorist Networks / Ed. by A. Lennon. — Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2003; Public Sentinel: News Media and Governance Reform / Ed. by P. Norris. — Washington D. C. : World Bank Publications, 2009; Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. — N. Y. : Public Affairs, 2004; Nye J. The Future of American Power: Dominance and Decline in Perspective // Foreign Affairs. — Nov./Dec. 2010. — V. 89. — № 6. — P. 2—12.
6. Malander R. Strategic Information Warfare: A New Face of War / R. Malander, A. Riddile, P. Wilson. — Santa Monica : RAND, 1996; Rattray G. Strategic Warfare in Cyberspace. — Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2001.
7. Богданов А. Всеобщая организационная наука. Часть 1. — Изд. 3-е. — Москва—Ленинград : Книга, 1925. — 300 с.
8. Сенченко М. "Долларовий локотрон" чи фінансове поневолення світу / М. Сенченко. — Київ : ФОП Стебеляк, 2024. — 376 с.
9. Бьюкенен П. Дж. Смерть Запада. Пер. с англ. А. Башкирова / П. Дж. Бьюкенен. — Москва : АСТ, 2004. — 444 с.
10. Шарп Дж. Роль сили в ненасильственой боротьбі // Вопросы философии. — 1992. — № 8.
11. Онлайн-библиотека E-reading. — Режим доступа: <http://www.e-reading.club/>. — Загл. с экрана.
12. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс ; Пер. с англ. / Общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климович и Ю. В. Сачкова. — Москва : Прогресс, 1986. — 432 с.
13. Mann Steven R. Chaos Theory and Strategic Thought // Parameters (US Army War College Quarterly). — Vol. XXII. — Autumn 1992. — P. 54—68.

Развитие новых информационных технологий и исследования практики проведения информационных войн с целью разрушения основ государственности привели к возникновению феномена информационно-сетевых войн (ИСВ). Это новый комплексный тип войны, в котором используют организационное оружие и социальные сети как ключевые инструменты установления контроля и влияния.

Development of new information technologies and research of practice of lead through of informative wars with the purpose of destruction of bases of the state system, resulted in the origin of the phenomenon of Information warfare (IW). It is a new complex type of war, in which use an organizational weapon and social networks as key instruments of instituting control and influence.

Надійшла до редакції 17 жовтня 2016 року

УДК 316.774:023

Тетяна Сафонова,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри бібліотекознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності ХДАК

Соціально-комунікаційні технології: диверсифікація в інформаційному суспільстві

Розглянуто особливості розвитку та механізми розширення спектра соціально-комунікаційних технологій як головного чинника соціальних перетворень в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: технологія, соціально-комунікаційні технології, інформаційні технології, технології інформаційного суспільства, диверсифікація.

Постановка проблеми. Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зростання обсягу інформації все більше впливають майже на всі сфери сучасного суспільства як у межах національних кордонів, так і у світі загалом. Глобальність процесів посилює потребу теоретичного осмислення технологій інформаційного суспільства (ТІС) й емпіричного вивчення їхнього впливу на трансформацію соціальних структур. Актуальність дослідження еволюції соціально-комунікаційних технологій (СКТ), як однієї з основних підсистем ТІС, зумовлена їхнім значенням для соціуму. Спостерігаємо динамічний процес переходу авангарду сучасних суспільств (тобто високорозвинених західних країн) в інформаційну, вищу фазу роз-

витку. Індустріальна цивілізація, отже, поступово йде в минуле. І хоча цей процес ще суперечливий і нерівномірний, інформація, її потоки, інституції й віртуальна реальність усе глибше проникають в усі сфери сучасного суспільства й не лише визначають його сутність, а й стають життєво важливим і необхідним ресурсом подальшої еволюції. Окреслені світові тенденції, які становлять основу перетворень сучасного соціуму та культури, сприяють диверсифікації СКТ майже в усіх сферах життя, що породжує нові види і форми технологізації суспільної діяльності.

Мета статті — розкрити механізми розширення спектра соціально-комунікаційних технологій в умовах розвитку інформаційного суспільства.